

Araştırma Makalesi (Research Article)

YEREL HALKIN TURİZM ALGISININ MEMNUNİYET DÜZEYİNE VE TURİZME DESTEĞİNE ETKİSİ: TRABZON ÖRNEĞİ (THE IMPACT OF LOCAL PEOPLE'S PERCEPTION OF TOURISM ON SATISFACTION LEVELS AND SUPPORT FOR TOURISM: THE CASE OF TRABZON)

İsmail ÇALIK¹ (orcid.org/ 0000-0001-9815-5796)

İbrahim AVCI² (orcid.org/ 0000-0001-9112-5076)

Murat ÖDEMİŞ^{3*} (orcid.org/ 0000-0003-3636-8344)

¹Gümüşhane Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Gümüşhane, Türkiye

²Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Gümüşhane, Türkiye

³Gümüşhane Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, Gümüşhane, Türkiye

Özet

Araştırmanın amacı, Trabzon'da yaşayan yerel halkın turizm boyutlarına (sosyokültürel gelişim, ekonomik gelişim, sosyal tahrifatlar, kültürel tahrifatlar ve çevresel tahrifatlar) ilişkin algılarının, kent sakinlerinin memnuniyetleri ve turizmde destekleri üzerindeki etkisini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda, Trabzon yerel halkından kolayda örneklem yöntemi yoluyla veriler toplanmış ve veri toplama sürecinde 371 kişi ankete katılım sağlamıştır. Araştırmanın bulgularına göre, ekonomik kalkınmanın kent sakinlerinin turizmden kaynaklı memnuniyetleri üzerinde olumlu ve anlamlı, çevresel tahrifatların ise olumsuz ve anlamlı etkileri bulunmaktadır. Ancak sosyokültürel gelişim, sosyal tahrifatlar ve kültürel tahrifatlar boyutlarının yerel halkın memnuniyetleri üzerinde herhangi bir etkisi tespit edilmemiştir. Öte yandan, sosyokültürel gelişme ve ekonomik gelişme, yerel halkın turizmde desteği üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahipken, sosyal tahrifatlar ise negatif ve anlamlı bir etkiye sahiptir. Ayrıca, kültürel ve çevresel tahrifatların yerel halkın turizmde desteğine herhangi bir etkisinin olmadığı da elde edilen bir başka bulgudur.

Anahtar Kelimeler: Yerel Halkın Turizm Algısı, Yerel Halkın Memnuniyeti, Yerel Halkın Turizmde Desteği, Trabzon

Abstract

The aim of the study is to determine the impact of local residents' perceptions of tourism dimensions (sociocultural development, economic development, social alterations, cultural alterations and environmental alterations) on their satisfaction and support for tourism. For this purpose, data were collected from the local people of Trabzon through convenience sampling method and 371 people participated in the survey during the data collection process. According to the findings of the study, economic development has positive and significant effects on residents' satisfaction with tourism, while environmental alterations have negative and significant effects. However, the dimensions of sociocultural development, social alterations and cultural alterations do not have any effect on the satisfaction of local residents. On the other hand, sociocultural development and economic development have a positive and significant effect on local people's support for tourism, while social alterations have a negative and significant effect. Another finding is that cultural and environmental alterations do not have any effect on local people's support for tourism.

Keywords: Local People's Perception of Tourism, Local People's Satisfaction, Local People's Support for Tourism, Trabzon

Giriş

Turizm, genel itibarıyla istihdam fırsatları, vergi gelirleri, açık alan rekreasyon olanakları, doğal ve kültürel çekicilikler gibi yaşam kalitesini iyileştirecek potansiyel unsurlar sağlayan ekonomik bir sektör olarak algılanmaktadır (Andereck vd., 2005; Sharpley, 2014). Diğer taraftan, turizm sezonunda artan nüfus nedeniyle bölge sakinlerinin yaşam kalitesinin olumsuz etkilenmesi, suç oranlarındaki artış, yerinden edilme, değer çatışması gibi nedenlerden dolayı (McCool ve Martin, 1994) bazen yerel halkın turizm ile ilgili algısı olumsuz da olabilmektedir. Yerel halkın turizm algısını etkileyen farklı boyutlar bulunmaktadır. Ekonomik gelişim (istihdam, ihracat gelirleri ve iş gören ücretlerindeki artışlar) (Williams ve Lawson, 2001); sosyokültürel gelişim (kültürel etkinliklere erişim, rekreasyonel alanların artışı, kültürel değişim ve eğitim olanakları vb.)

* Sorumlu yazar: mrodemis@gmail.com

DOI: 10.33083/joghat.2025.579

(McGehee ve Andereck, 2004; Kuvan ve Akan, 2005); sosyal tahrifat (suç oranlarındaki artış, uyuşturucu madde kullanımı, alkol kullanımına bağlı davranış bozuklukları vb.) (Deery, Jago ve Fredline, 2012); kültürel tahrifat (yerel kültür üzerindeki olumsuz etkiler, kültürel yabancılaşma, yerel kültürün metalaşması) (Kuvan ve Akan, 2005; Shepherd, 2002); çevresel tahrifat unsurları (Sharpley, 2014; MacKenzie ve Gannon, 2019) bu boyutlar arasında sayılabilir.

Yerel halkın turizm algısını etkileyen temel unsurların yanında araştırılan diğer bir konu ise turist ve yerel halkın karşılıklı etkileşiminin niteliğidir (Bimonte ve Punzo, 2016). Turist-yerel halk ilişkisinde ortaya çıkacak etkileşimin kalitesi, tarafların karşılıklı memnuniyetlerini ve gelecekteki davranışlarını etkileyebilir (Sharpley, 2014). Diğer taraftan, turizm gelişimine yerel desteğin sağlanmasında ve memnuniyetin artırılmasında, yerel halkın turizmin etkisine ilişkin algılarının anlamının etkisi büyüktür (Alrwajfah, Almeida-García ve Cortés-Macías, 2019). Literatürde yerel halkın turizm algısı ile yerel halk memnuniyeti arasındaki ilişkiyi ölçen farklı araştırmalar bulunmaktadır (Alrwajfah vd., 2019; Chow, Liu ve Cheung, 2019; Obradović vd., 2021; Zhang, Xiaoli ve Bihu, 2012). Yerel halkın turizmle ilgili algıları ve özellikle turizmin etkilerinin yerel halk memnuniyeti üzerindeki etkisi ile ilgili alanyazında çok sayıda araştırma bulunmasına rağmen (Chiutsi ve Saarinen, 2017), Türkiye’de ve Trabzon ilini de içine alan Doğu Karadeniz Bölgesi özelinde konuyla ilgili sınırlı sayıda araştırma (Acuner vd., 2021; Cesur ve Çeken, 2021; Erkılıç, 2019) mevcuttur. Ayrıca son dönemlerde Trabzon’u ziyaret eden Orta Doğulu turistlerin çok fazla olduğu dikkate alındığında, bu turistlere ilişkin yerel halk algısı da merak konusu olmuştur. Mevcut araştırma ile ulaşılan sonuçlar bu anlamdaki boşluğun giderilmesine katkı sağlamaktadır.

Araştırmada incelenen diğer bir konu da yerel turizm algısının turizmi destekleme tutumu üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmaktır. Yerel halkın destinasyondaki turizm gelişimini desteklemesi ya da karşı çıkması niyet ve davranışlarıyla ortaya çıkmaktadır. Bu husus da bölge sakinlerinin turizmin algılanan etkilerine yönelik tutumlarına göre hareket ettikleri önermesine dayanmaktadır (Nunkoo ve Gürsoy, 2012). Diğer taraftan turizm gelişimi ev sahibi toplumların yaşamlarında ekonomik, sosyokültürel ve çevresel değişiklikler meydana getirir (Lee, 2013). Yerel halkın bu değişikliklerden daha az etkilenmeleri ve bir destinasyonda turizm endüstrisinin sürdürülebilirliği için yerel halkın katılımı ve desteği zorunludur (Gursoy, Chi ve Dyer, 2009).

Yeni gelişen destinasyonlarda turizmin etkilerinin nasıl algılandığına çok dikkat edilmemekte, turizmden elde edilecek ekonomik çıktılara odaklanılmaktadır. Korunması gereken birçok doğal alanı bünyesinde barındıran Trabzon ilinde, turizmin gelişiminin sürdürülebilir ilkeler rehberliğinde planlanması önemlidir. Dolayısıyla turizmin etkilerinin ne ölçüde algılandığı, yerel halkın turizmden memnuniyet düzeyi ve turizm gelişimini ne ölçüde destekledikleri, destinasyondaki politika yapıcılara ve diğer paydaşlara önemli bilgiler sağlayacaktır. Ayrıca bu araştırma, turizmin etkilerinin yeni gözlemlenmeye başlandığı Trabzon ilinde, yerel halkın turizme yönelik algılarının önemsenmesi ve turizm gelişim planlamalarının bu husus dikkate alınarak hazırlanması yönüyle de değerli görülmektedir. Diğer taraftan bu araştırmanın kırsal turizmin bir türü olan yayla turizmi destinasyonu özelliği taşıyan Trabzon ilinde gerçekleştirilmesi, araştırmanın özgünlüğünü ortaya koyan diğer bir unsurdur. Bu kapsamda araştırmanın temel amacı, yerel turizm algısı boyutlarının yerel halk memnuniyeti ve turizmi destekleme tutumu üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Elde edilen sonuçlar yerel turizm algısı, yerel halk memnuniyeti ve turizmi destekleme tutumu açısından önemli teorik ve pratik katkılar sunmaktadır.

Bu araştırmada, pek çok araştırmada olduğu gibi (Ap, 1992; Gursoy, Jurowski ve Uysal, 2002; Nunkoo ve Gursoy, 2012; Rasoolimanesh vd., 2015; Styliadis, 2016), yerel halkın turizmle ilgili algılarının değerlendirilmesinde kuramsal olarak sosyal değişim teorisi dikkate alınmıştır. Sosyal değişim teorisinde, bireylerin olumlu ve olumsuz algıları değerlendirilebilmekte, bireyler arasındaki ilişkiler bireysel ya da bütünsel olarak incelenebilmektedir (Ap, 1992). Bu bağlamda araştırmada, sosyal değişim teorisi çerçevesinde yerel halkın turizmin fayda ve maliyetleri ile ilgili olumlu ve olumsuz algılarına göre memnuniyetlerinin şekillenebileceği ve turizme destek verebilecekleri varsayımı üzerinde durulmuştur.

Literatür İncelemesi

Yerel Halkın Turizm Algısı ve Memnuniyeti Arasındaki İlişki

Turizm endüstrisi olumlu ve olumsuz etkiler oluşturma potansiyeline sahiptir. Turizmin etkilerini değerlendirebilmek için yerel halkın algı profilinin belirlenmesi (Abdollahzadeh ve Sharifzadeh, 2014) ve ziyaretçilerin turizm deneyimlerini iyileştirebilmek amacıyla, yerel halkın turizm algılarını etkileyen faktörlerin etkin bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir (Vodeb, Fabjan ve Nizić, 2021). Yerel halkın turizme ilişkin algısı, genel olarak turizmin yerel ekonomi, sosyal-kültürel yapı ve çevre üzerindeki etkilerine göre (Min, Xiaoli ve Bihu, 2012; Ozturk, Özer ve Çalışkan, 2015; Şorcaru vd., 2022) ya da içsel ve dışsal faktörlere

göre şekillenmektedir. İçsel faktörler yerel halkın doğrudan etkilendiği yaşadığı yakın çevre unsurlarından, dışsal faktörler ise yerel halkın dolaylı olarak etkilendiği ve yaşadığı yakın çevre dışındaki faktörlerden oluşmaktadır. Bu bağlamda özellikle yerel halkın memnuniyetleri, içsel faktörler arasında yer alan yerel halkın turistlerle etkileşimi sonucu ortaya çıkan yerel halk algısından etkilenebilmektedir (Rasoolimanesh ve Seyfi, 2021). Ayrıca toplumsal yaşam, maddi yaşam, duygusal yaşam, sağlık ve güvenlik gibi yaşam alanlarına turizmin etkileri ve müdahalesi çerçevesinde, yerel halkın turizm algıları ve dolaylı olarak memnuniyetleri şekillenebilir (Kim, Uysal ve Sirgy, 2013).

Literatürde yerel halkın turizm algısının, memnuniyeti üzerindeki etkisini inceleyen çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalarda yerel halkın turizmle ilgili olumlu algılarının yerel halkın memnuniyetini pozitif yönde, olumsuz algılarının ise negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir (Ko ve Stewart, 2002; Chow vd., 2019). Öte yandan bazı araştırmalarda, turizm algısının alt boyutları olan algılanan ekonomik ve sosyokültürel faydaların, yerel halkın memnuniyeti ile pozitif yönde ilişkili olduğu (Lin, Chen ve Filieri, 2017; Eslami vd., 2019) ortaya konmuştur. Ayrıca yapılan araştırmalarda; algılanan çevresel, sosyal ve ekonomik boyutların tamamının yerel sakinlerin memnuniyetini pozitif yönde etkilediği (Homsud ve Promsaard, 2015) ya da yalnızca algılanan çevresel etkilerin (Assante vd., 2012) veya hem algılanan ekonomik etkilerin hem de çevresel etkilerin yerel sakinlerin memnuniyetini anlamlı ve pozitif yönde etkilediği (Ngowi ve Jani, 2018) belirlenmiştir. Hu vd. (2022) ise yerel halkın turizmle şekillenen yaşam çevrelerinin memnuniyetlerini anlamlı ve pozitif yönde etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Konuyla dolaylı olarak ilgili araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Örneğin, Ozturk vd.'nin (2015) Kuşadası'nda yaptıkları araştırmada, yerel halkın genel mutluluğu üzerinde olumlu ekonomik, kültürel ve çevresel faktörlerin her birinin pozitif etkiye sahip olduğu, olumsuz kültürel ve çevresel etkilerin ise ilgili değişkeni negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Alrwajfah vd. (2019) ise turizm gelişiminin algılanan faydalarının yerel yönetimden kaynaklı memnuniyeti pozitif bir şekilde etkilediği, turizm gelişiminin algılanan maliyetlerinin ise yerel yönetimden kaynaklanan memnuniyeti negatif bir şekilde etkilemediği sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırmada, konuyla ilgili yapılan araştırmalar çerçevesinde şu hipotezler geliştirilmiş ve test edilmiştir.

H1: Sosyokültürel gelişimin yerel halkın memnuniyeti üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkisi vardır.

H2: Ekonomik gelişimin yerel halkın memnuniyeti üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkisi vardır.

H3: Sosyal tahrifatın yerel halkın memnuniyeti üzerinde negatif yönlü anlamlı etkisi vardır.

H4: Kültürel tahrifatın yerel halkın memnuniyeti üzerinde negatif yönlü anlamlı etkisi vardır.

H5: Çevresel tahrifatın yerel halkın memnuniyeti üzerinde negatif yönlü anlamlı etkisi vardır.

Yerel Halkın Turizm Algısı ve Turizme Desteği Arasındaki İlişki

Turizm endüstrisinin destinasyonlardaki etki alanı genişledikçe, turizmin kabul ve destek görebilmesi için, potansiyel fayda ve kayıplarının daha iyi anlaşılabilmesi ve araştırılması daha çok önem kazanmaktadır. Böylelikle yerel sakinlerin turizm endüstrisine uyumu daha kolay gerçekleşebilmektedir (Sharma vd., 2008). Yerel halkın turizmin etkilerine ilişkin algıları ve planlama süreçlerinde yer almaları, turizmin gelişimine desteklerine ilişkin detaylı bilgiler verebilir ve katkıda bulunabilir (Vodeb vd., 2021). Turizmin yerel halkın yaşam kalitesine ve refah düzeyine katkısı arttıkça, turizme ilişkin algılarının olumlu yönde gelişme ve desteklerinin de artma eğilimi göstermesi beklenebilir (Guo, Kim ve Chen, 2014). Ayrıca destinasyon sakinlerinin turizm gelişiminin faydalarının maliyetlerinden daha fazla olduğuna dair bir algıya sahip olmaları durumunda, turizmin gelişimine yönelik destekleri de artacaktır (Sharpley, 2014; Gómez, 2019; Gursöy vd., 2019).

Literatürde, yerel halkın turizm algısı ile turizme destekleri arasında pozitif ilişkinin olduğunu ya da yerel halkın turizm algısının turizme yönelik desteklerini pozitif yönde etkilediğini tespit eden çok sayıda çalışma yer almaktadır (Alagöz vd., 2023; Gannon, Rasoolimanesh ve Taheri, 2021; Gursöy vd., 2002; Gursöy vd., 2019; Hateftabar ve Chapuis, 2020; Hu vd., 2022; Long ve Kayat, 2011; Nicholas, Thapa ve Ko, 2009; Perdue, Long ve Allen, 1990; Rasoolimanesh ve Jaafar, 2016; Stylidis, 2016; Su, Huang ve Huang, 2018; Yoon, Gursöy ve Chen, 2001). Konu kapsamında gerçekleştirilen çalışmalarda; turizmin sosyokültürel, çevresel ve ekonomik boyutlarının destekleri ile ilişkisinin ya da ilgili değişkenlerin yerel sakinlerin destekleri üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmalar da mevcuttur. Örneğin, Dyer vd.'nin (2007) çalışmalarında, yerel halkın algıladığı turizmin ekonomik ve kültürel faydalarının, turizme yönelik desteklerini anlamlı ve pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Stylidis vd. (2014) yerel halkın algıladığı turizmin sosyokültürel, ekonomik

ve çevresel etkileri ile yerel halkın destekleri arasında doğrudan pozitif ilişki, Erkilic (2019) ise Rize halkının turizmin olumlu sosyokültürel, ekonomik ve çevresel etkilerine ilişkin algıları ile turizm gelişimine destekleri arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki belirlemiştir. Erkilic'in (2019) Rize'de yaptığı araştırmada, yerel halkın turizm gelişimine desteğini en fazla olumlu ekonomik etkilere ilişkin algılarının etkilediği görülmüştür. Bazazo vd'nin (2017) çalışmalarında, turistlerle sosyal ve kültürel etkileşimin, turizmin ekonomik etkilerinin ve turizmin daha az ekonomik maliyetli olmasının, yerel halkın sürdürülebilir turizm gelişimine yönelik desteklerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Yu, Cole ve Chancellor'ın (2018) çalışmalarında, yerel halkın turizme ilişkin algıladığı olumlu ekonomik, sosyokültürel etkilerin turizmi destekleri üzerinde pozitif etkisinin bulunduğu; olumsuz sosyokültürel, çevresel etkilerin ise turizm desteklerini negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Konuyla dolaylı olarak ilgili bazı çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Örneğin; Wong, Wu ve Kim (2022) yerel halkın turizmin gelişimi ile ilgili tutumlarının, turizm gelişimini destekleme niyetlerini olumlu bir şekilde etkilediğini tespit etmişlerdir. Aynı şekilde Nunkoo ve Ramkissoon (2011) ve Nunkoo ve Gursoy (2012) yerel halkın turizmin olumlu etkilerine ilişkin tutumları ya da algıları ile, turizme destekleri arasında pozitif ilişki; yerel halkın turizmin olumsuz etkilerine ilişkin tutumları ya da algıları ile, turizme destekleri arasında ise negatif ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Rasoolimanesh, Ali ve Jaafar'ın (2018) yaptıkları araştırmada, ilk aşamada yerel halkın turizme yönelik olumsuz algısının turizme desteklerini azaltacağını, sonraki aşamada ise belli bir turizm gelişim eşiğini aşan destinasyonlardaki yerel halkın, turizmin etkilerini azaltabilmek amacıyla turizme daha fazla destek vermeye başlayacaklarını öngörmüşlerdir.

Yapılan araştırmalarda, yerel halkın turizme desteklerinin kısmen turizmle ilgili yaşam kalitesi memnuniyetlerine bağlı olduğu (Pham, Andereck ve Vogt, 2019) ya da yerel halkın memnuniyetinin turizm gelişimine verdikleri desteği olumlu yönde etkilediği (Homsud ve Promsaard, 2015) belirlenmiştir. Bu çalışmalarda, yerel halkın turizmle ilgili memnuniyetleri ile turizme destekleri arasındaki ilişki ya da turizmden memnuniyetlerinin turizmin gelişimine desteklerine etkisi incelenmiş ve olumlu sonuçlara ulaşılmıştır. Literatürde, yerel halkın algıladıkları turizmin olumlu etkilerinin, turizm desteklerini pozitif yönde etkilemediğini ya da turizmin olumsuz etkilerinin turizm desteklerini negatif yönde etkilemediğini tespit eden araştırmalar da mevcuttur (Chow vd., 2019). Konu kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar çerçevesinde şu hipotezler test edilmiştir.

H6: Sosyokültürel gelişimin turizmi destekleme tutumu üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkisi vardır.

H7: Ekonomik gelişimin turizmi destekleme tutumu üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkisi vardır.

H8: Sosyal tahrifatın turizmi destekleme tutumu üzerinde negatif yönlü anlamlı etkisi vardır.

H9: Kültürel tahrifatın turizmi destekleme tutumu üzerinde negatif yönlü anlamlı etkisi vardır.

H10: Çevresel tahrifatın turizmi destekleme tutumu üzerinde negatif yönlü anlamlı etkisi vardır.

Yöntem

Örneklem Grubu ve Veri Toplama Süreci

Nicel bir araştırma tasarımının kullanıldığı bu araştırmada, neden-sonuç ilişkilerini öngörmesi ve modelin bir bütün olarak test edilmesine olanak sağlaması nedeniyle çok değişkenli istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Araştırma evrenini, Türkiye'nin en önemli şehirlerinden biri olan ve son dönemde turistlerin yoğun ilgi gösterdiği Trabzon'da yaşayanlar oluşturmaktadır. Bu şehrin özellikle Orta Doğu'dan gelen turistlerin ilgisini çekmesi, Trabzon'un popülerliğine katkıda bulunmuştur. Trabzon'un son turizm verilerine göre, 2022 yılında Türkiye'yi tercih eden yabancı ziyaretçi sayısı 42.164.952 olup, bu ziyaretçilerin 353.593'ü Trabzon'u ziyaret etmiştir. Trabzon'u ziyaret eden turistlerin milliyetleri incelendiğinde %86'sının (303.612 turist) Orta Doğu ülkelerinden olduğu tespit edilmiştir. Suudi Arabistan, Umman ve Kuveyt, 2022 yılında Trabzon'u en çok ziyaret eden ilk üç ülkedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022). Bu istatistiklere göre, Trabzon'un özellikle Orta Doğu kökenli turistler için neden ilgili odağına dönüştüğü araştırılması gereken önemli bir konudur. Araştırmanın amacı çerçevesinde veri toplamak için anket tekniği tercih edilmiştir. Trabzon ilindeki yerel halktan her bir katılımcının ankete katılabilmesi için örneklem yöntemlerinden kolayda örneklem yöntemi tercih edilmiştir. *Araştırma öncesinde, Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan (27/04/2022 tarih 2022/3 sayılı toplantı) etik kurul onayı alınmıştır.*

Trabzon merkezde katılımcılara yüz yüze olarak uygulanan anket formu iki bölümden oluşmakta; ilk bölümde katılımcıların demografik özelliklerini ortaya çıkarmaya ilişkin 6 soru, ikinci bölümde ise araştırma ölçeklerine

ilişkin 32 ifade yer almaktadır. Araştırmada yer alan turizm desteği ölçeğinin İngilizce olması nedeniyle, çeviri-tersine çeviri yöntemi kullanılarak bu ölçekler Türkçeye çevrilmiş ve daha sonra anket formunun tamamı alanında uzman iki akademisyen tarafından incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonrasında anket formunun şekil ve içerik açısından kontrolü için 20 katılımcı üzerinde de ön test olarak uygulama yapılmıştır. Ön test sonucu elde edilen verilerin analizi sonucu ölçüm araçlarının güvenilir olduğu belirlenmiştir (α : 0,784). Ayrıca yapılan geri dönüşler neticesinde anketin doldurulma süresinin 4-6 dakika arasında değiştiği belirlenmiş ve ayrıca geri dönüşler baz alınarak anket formunda küçük düzeltmeler yapılmıştır. Düzeltmeler sonrası anket formunun son hali oluşturulmuş ve veri toplama aşamasına geçilmiştir. Veri toplama sürecinde katılımcılara ankete katılımın gönüllük esasına dayandığı bilgisi verilerek, katılımcılar onay verdikten sonra anketi doldurmaya devam etmişlerdir. Veri toplama aşamasında hazırlanan anket formları 2022 yılı Mayıs-Haziran aylarında Trabzon ilinde yaşayan 371 katılımcıya araştırmacılar tarafından yüz yüze olarak uygulanmıştır. Veri toplama zamanı pandemi sonrası dönemde olduğu için, çevresel faktörlerin yanıtlar üzerinde etkili olma ihtimali araştırmanın kısıtlarından biridir. Elde edilen anketlerin 8 tanesinin eksik ve hatalı olduğu belirlendiği için, analizlere 363 katılımcıya ait veriler dahil edilmiştir. Daha önce yapılan çalışmalarda örneklem sayısının belirlenmesi noktasında anket formunda yer alan ifadelerin 10 katı kadar örneklem sayısının yeterli olduğu ifade edilmekte; ayrıca Yapısal Eşitlik Modellemesinin kullanıldığı araştırmalarda en az 100 katılımcıdan oluşan örneklem boyutu yeterli görülmektedir (Altunışık vd., 2010; Hair vd., 2010). Dolayısıyla her iki durumda da ulaşılan örneklem büyüklüğünün bu araştırma için yeterli olduğu görülmektedir.

Ölçme Araçları

Araştırmada kullanılan anket formunun ilk bölümünde demografik sorular, ikinci bölümünde ise bağımlı ve bağımsız değişkenlere ilişkin 32 ifadeden oluşan ölçek ifadeleri yer almaktadır. Araştırmada yerel halkın turizm algısını ölçmek için Gündüz (2018) tarafından geliştirilen 5 boyut ve 25 ifadeden oluşan yerel halk algısı ölçeği benimsenmiş ve ölçülmüştür. Araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturan yerel halk memnuniyetini ölçmek için Ekici ve Çizel (2014) tarafından geliştirilen ve 4 ifadeden oluşan memnuniyet ölçeği ile yerel halkın turizmi destekleme tutumlarını ölçmek için ise Látková ve Vogt (2012) tarafından geliştirilen ve 4 ifadeden oluşan turizmi destekleme tutumu ölçekleri benimsenmiş ve kullanılmıştır (Bakınız Tablo 1). Araştırmada kullanılan ölçeklerin derecelendirilmesinde 5'li Likert tipi ölçeği (1. Kesinlikle Katılmıyorum-5 Kesinlikle Katılıyorum) tercih edilmiştir.

Tablo 1. Ölçekte Yer Alan Maddeler ve Maddelere İlişkin Kaynaklar

Değişken	Boyut	Kodlar	Maddeler	Kaynak
Yerel Halkın Algısı	Sosyokültürel Gelişme	SK1	Turizm sosyal hayat standartlarını yükseltir.	Gündüz (2018)
		SK2	Turizm farklı coğrafyalardan insanlarla iletişim kurmayı sağlar.	
		SK3	Turizm eğlence ve dinlenme mekânlarının artmasını sağlar.	
		SK4	Turizm farklı kültürlerin tanınması ve kültür alışverişini sağlar.	
		SK5	Turistik bir ilde yaşamak insanları mutlu eder.	
	Ekonomik Gelişim	EK1	Turizmin gelir yaratıcı etkisi vardır.	
		EK2	Turizm ekonomiyi canlandırır.	
		EK3	Turizm yerel halka ekonomik zenginlik getirir.	
		EK4	Turizm yeni iş imkânları yaratır.	
	Sosyal Tahrifat	ST1	Turizm uyuşturucu kullanımını artırır.	
		ST2	Turizm bulaşıcı hastalıklar getirir.	
		ST3	Turizm alkol kullanımını artırır.	
		ST4	Turizm suç oranını artırır.	
	Kültürel Tahrifat	KT1	Turizm toplumun gelenek ve göreneklerinde tahrifat yaratır.	
		KT2	Turizm bölgesinde yaşamak aile hayatına zarar verir.	
		KT3	Turizm ildeki gençlerin kişilik gelişimlerini olumsuz yönde etkiler.	
		KT4	Turizm manevi değerlerin yerini maddi değerlerin almasına sebep olur.	
	Çevresel Tahrifat	KT5	Turizm geleneklerimizin körelmesine sebep olur.	
		ÇT1	Turizm şehrin dokusunu bozar.	
		ÇT2	Turizm çevre kirliliğine yol açar.	
		ÇT3	Turizm doğal alanların erozyonuna yol açar.	

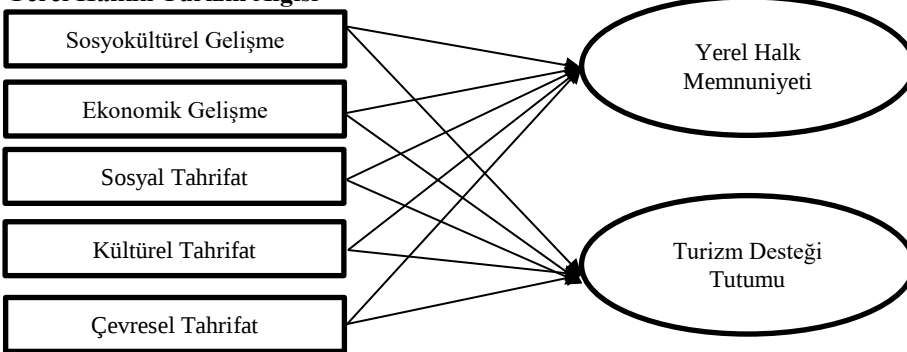
Yerel Halkın Memnuniyeti	ÇT4	Turizm gürültü kirliliği yaratır.	Ekici ve Çizel (2014)
	ÇT5	Turizm alt yapıda aksaklıklara sebep olur.	
	ÇT6	Turizm trafik yoğunluğunu artırır.	
	YM1	Turizm ile birlikte gelişen kamu hizmetlerinden memnunuz.	
	YM2	Turizmin yaratmış olduğu çevresel değişim ve gelişimden memnunuz.	
	YM3	Turizmin ilimize sağladığı ekonomik gelişmelerden memnunuz.	
Turizm Desteği	YM4	Turizmin ilimize sağladığı sosyal imkân ve olanaklardan memnunuz.	Látková ve Vogt (2012)
	DS1	Turizm, Trabzon için en önemli ekonomik kalkınma seçeneklerinden biri olabilir.	
	DS2	Tüm turizm paydaşları Trabzon'a daha fazla turist çekmek için çaba göstermelidir.	
	DS3	Trabzon'da turizmin gelişmesi, ilin doğru yönde büyümesine katkı sağlayacaktır.	
	DS4	Turizmin Trabzon için hayati bir öneme sahip olmasını destekliyorum.	

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizinde Statistical Package for the Social Sciences (SPSS 21) and Analysis of Moment Structures (AMOS 24) programları kullanılmıştır. Öncelikle katılımcıların tanımlayıcı özelliklerini belirlemek için SPSS programı üzerinden frekans analizi yapılmıştır. Araştırma ölçeklerinin yapı güvenirliklerini ölçmek için Cronbach alfa (α) ve bileşik güvenirlik (CR) testleri kullanılırken, çalışma yapılarının ayırt edici ve yakınsak geçerliliğini doğrulamak için çıkarılan ortalama varyans (AVE) değerleri kullanılmıştır (Hair vd., 2013). Önerilen ilişkiyi test etmeden önce, ölçülen değişkenlerin modeldeki her bir yapıyı ne kadar iyi temsil ettiğini değerlendirmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır (Brown, 2015). Bu adımın ardından, önerilen araştırma modeli arasındaki uyumu test etmek için ise Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) yapılmıştır (Barrett, 2007). Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için basıklık ve çarpıklık değerleri kullanılmış ve verilerin normal dağıldığı belirlenmiştir. SEM analizinin yapıldığı çalışmalarda çarpıklık değeri -3 ile +3; basıklık değeri ise -10 ile +10 aralığında uygundur (Kline, 2005). Mevcut çalışmada da çarpıklık değeri -2,081 ile 0,678 arasında, basıklık değeri ise -1,133 ile 5,856 arasında değişmektedir. Test edilen yapısal model ise aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

Şekil 1. Araştırma Modeli

Yerel Halkın Turizm Algısı

Bulgular

Demografik Bulgular

Tablo 2 örnekleme ilgili tanımlayıcı istatistikleri göstermektedir. Araştırmaya katılanların çoğunluğu (%65) en az 16 yıldır Trabzon'da yaşamaktadır. Katılımcıların cinsiyet özellikleri incelendiğinde, kadın ve erkek katılımcıların oranının neredeyse eşit olduğu görülmektedir. Yaş bakımından katılımcıların yaklaşık yarısı (%41,9) 18-25 yaş aralığında, %20,1'i ise 26-35 yaş aralığındadır. Lisans mezunları en yüksek eğitim oranına sahipken (%32,2), bunu lise mezunları (%27,5) takip etmektedir. Katılımcıların çoğunluğu (%27,6) 6.000 TL ve altında gelire sahipken, katılımcılar meslek bakımından çoğunlukla öğrenci, esnaf, özel sektör ve kamu çalışanlarından oluşmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	197	54,3
	Kadın	166	45,7
Yaş	18-25	152	41,9
	26-35	73	20,1
	36-45	56	15,4
	46-55	53	14,6
	56-65	23	6,3
	66 ve üzeri	6	1,7
Eğitim	İlkokul	35	9,6
	Ortaokul	37	10,2
	Lise	100	27,5
	Ön lisans	62	17,1
	Lisans	117	32,2
	Lisansüstü	12	3,3
Gelir	4.000 TL altı	81	22,3
	4001-6000	92	25,3
	6001-8000	34	9,4
	8001-10000	25	6,9
	10.001 TL ve üstü	22	6,1
	Cevap Yok	109	30,0
Meslek	Kamu personeli	49	13,5
	Esnaf	51	14,0
	Özel Sektör Çalışanı	69	19,0
	Ev hanımı	28	7,7
	Öğrenci	112	30,9
	Emekli	24	6,6
	Çiftçi	3	,8
	İşçi	5	1,4
Ne kadar süredir Trabzon’da yaşıyorsunuz?	1 yıldan az	36	9,9
	1-5 yıl	40	11,0
	6-10 yıl	23	6,3
	11-15 yıl	28	7,7
	16 yıldan fazla	236	65,0

Güvenirlilik ve Geçerlik Analizi

Araştırma ölçeklerinin yapı güvenirliklerini ölçmek için Cronbach alfa (α) ve bileşik güvenirlik (CR) testleri kullanılırken, çalışma yapılarının ayırt edici ve yakınsak geçerliğini doğrulamak için çıkarılan ortalama varyans (AVE) değerleri kullanılmıştır. Ayrıca her bir maddeye ilişkin faktör yükleri de Tablo 3’te gösterilmiştir. Literatürde, kullanılan ölçeğin güvenilir ve geçerli olduğunu söylemek için α değeri 0,70’in üzerinde (Nunnally, 1978), CR değeri 0,70’in üzerinde (Hair vd., 2010), AVE değeri ise 0,50 üzerinde olmalıdır (Fornell ve Larcker, 1981). Her bir maddenin faktör yükünün ise 0,50’nin üzerinde olması (Hair vd., 2010) gerekmektedir.

Tablo 3. Maddelerin Faktör Yükleri, Güvenirlilik Analizi, CR ve AVE Sonuçları

Yapı	Kodlar	Standardize Edilmiş Faktör Yükü	Cronbach Alfa (α)	CR	AVE
Kültürel Tahrifat	KT5	0,801	0,876	0,877	0,589
	KT4	0,693			
	KT3	0,812			
	KT2	0,804			
	KT1	0,721			

Çevresel Tahrifat	ÇT5	0,752	0,873	0,876	0,544
	ÇT4	0,793			
	ÇT3	0,761			
	ÇT2	0,827			
	ÇT1	0,715			
Sosyokültürel Gelişme	SK4	0,785	0,827	0,838	0,566
	SK3	0,716			
	SK2	0,821			
	SK1	0,678			
Sosyal Tahrifat	ST4	0,871	0,857	0,857	0,602
	ST3	0,807			
	ST2	0,685			
	ST1	0,727			
Ekonomik Gelişme	EK4	0,578	0,813	0,820	0,538
	EK3	0,686			
	EK2	0,845			
	EK1	0,795			
Yerel Halkın Memnuniyeti	YM1	0,556	0,894	0,841	0,575
	YM2	0,781			
	YM3	0,852			
	YM4	0,810			
Turizm Desteği	DS1	0,573	0,793	0,805	0,513
	DS2	0,687			
	DS3	0,875			
	DS4	0,697			

Tablo 3 incelendiğinde her bir faktöre ilişkin faktör yükleri, α , CR ve AVE değerleri görülmektedir. Elde edilen bütün değerler dikkate alınan referans değerlerin üzerindedir ve bu sonuçlar ile ölçeklerin güvenilirlik ve geçerlikleri sağlanmaktadır. Ancak sosyokültürel gelişim faktörü orijinal ölçekte 5 maddeden oluşmasına rağmen, SCD5 maddesinin faktör yükünün 0,50'nin altında olması (0,441), ayrıca ilgili maddenin analizden çıkarıldığı durumda α değerinin 0,793'ten 0,827'ye yükselmesi nedenleriyle SCD5 maddesi analizden çıkarılmıştır. Benzer bir durum çevresel tahrifat boyutunda da yaşanmış, EA6 maddesi analizden çıkarıldığında α değeri 0,873'ten 0,877'ye yükseldiği için, ilgili madde de analizden çıkarılmıştır.

Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları

Araştırma ölçeklerinin güvenilirlik ve geçerlikleri sağlandıktan sonra, faktör yapılarının incelenmesi amacıyla Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. Yerel turizm algısı 5 alt boyuttan oluştuğu için birinci düzey çok faktörlü DFA yapılırken, yerel halk memnuniyeti ve turizmi destekleme tutumu için ise tek faktörlü DFA yapılmıştır. Faktör yapılarının test edilmesinde DFA sonucu ortaya çıkan uyum iyiliği değerleri kullanılmaktadır. Literatürde en çok kullanılan ve mevcut araştırmada baz alınan uyum iyiliği değerleri X²/df, AGFI, GFI, TLI, IFI, CFI ve RMSEA'dır.

Tablo 4. Değişkenlerin İyi Uyum Değerleri

Değişkenler	X ² /df	AGFI	GFI	TLI	IFI	CFI	RMSEA
Yerel Halkın Turizm Algısı	2,263	0,871	0,900	0,932	0,942	0,942	0,059
Yerel Halkın Memnuniyeti	0,744	0,990	0,999	1,000	1,002	1,000	0,000
Yerel Halkın Turizm Desteği	0,368	0,995	0,999	1,008	1,003	1,000	0,000
Uyum İndeksleri	X ² /df	AGFI	GFI	TLI	IFI	CFI	RMSEA
İyi	≤3	≥ 0,90	≥ 0,90	≥ 0,95	≥ 0,95	≥ 0,95	≤ 0,05
Kabul Edilebilir	≤4-5	0,89-0,80	0,89-0,85	0,94-0,90	0,94-0,90	0,94-0,90	0,06-0,08

Kaynak: Anderson ve Gerbing, 1984; Sümer, 2000; Tabachnick ve Fidell, 2013.

Tablo 4, referans alınan çalışmalar kapsamında iyi ve kabul edilebilir uyum değerleri ile her faktöre ilişkin ulaşılan uyum iyiliği değerlerini göstermektedir. Değerler incelendiğinde, model uyum iyiliği değerlerinin iyi ve kabul edilebilir uyum iyiliği aralıklarında yer aldığı görülmektedir.

Korelasyon Analizi

Değişkenler arasındaki ilişkilerin yönü ve şiddetini belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır. İki değişken arasındaki ilişkinin belirlendiği bu analizde negatif ya da pozitif yönlü bir ilişki olmakta ve bu ilişki +1 ve -1 arasındaki “r” katsayı değeriyle belirlenmektedir. Değişkenler arasında ilişkilerin yönü ve derecesi Tablo 5’te yer almaktadır.

Table 5. Korelasyon Analizi Sonuçları

	Mean	S.D.	SK	EK	ST	KT	ÇT	YM	DS
SK	4,367	0,674	1	,592**	-,049	-,110*	-,122*	,216**	,350**
EK	4,189	0,779		1	-,119*	-,151**	-,173*	,299**	,363**
ST	2,791	1,067			1	,612**	,534**	-,164**	-,196**
KT	2,630	1,007				1	,566**	-,134*	-,143**
ÇT	3,022	0,989					1	-,167**	-,183**
YM	3,401	0,979						1	,432**
DS	3,890	0,853							1

* Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır (2-tailed)

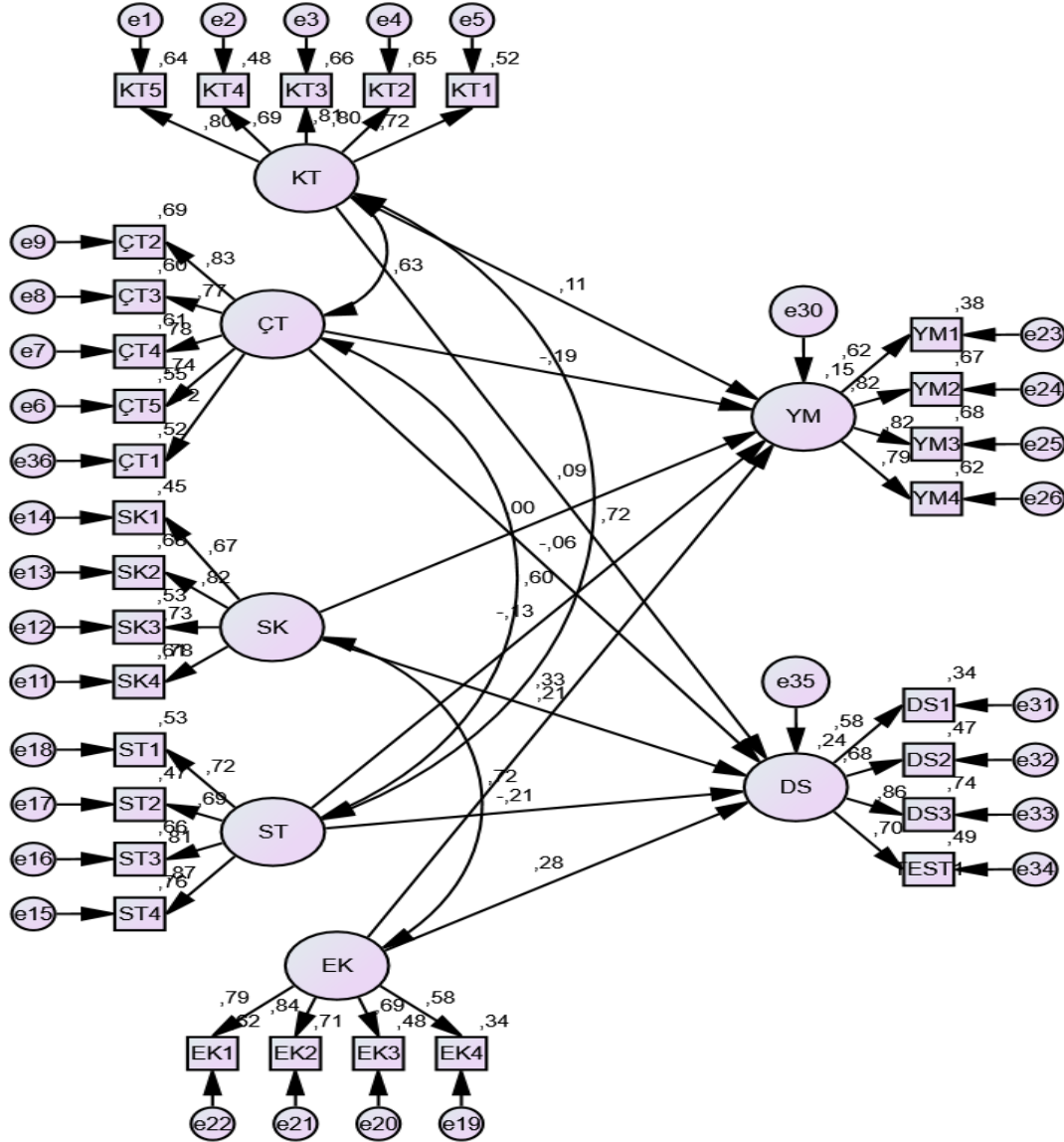
** Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır (2-tailed)

Araştırma değişkenlerinden sosyokültürel kalkınma ve ekonomik kalkınma ile yerel halk memnuniyeti arasında pozitif yönlü ilişkiler ($r = 0,216$, $r = 0,299$) varken; sosyal tahrifat, kültürel tahrifat ve çevresel tahrifat ile yerel halk memnuniyeti arasında negatif yönlü ilişkiler ($r = -0,164$, $r = -0,134$, $r = -0,167$) belirlenmiştir. Benzer şekilde sosyokültürel kalkınma ve ekonomik kalkınma ile turizmi destekleme tutumu arasında pozitif yönlü ilişkiler ($r = 0,350$, $r = 0,363$) varken, sosyal tahrifat, kültürel tahrifat ve çevresel tahrifat ile turizmi destekleme tutumu arasında negatif yönlü ilişkiler ($r = -0,196$, $r = -0,143$, $r = -0,183$) belirlenmiştir. Korelasyon analizi sonucuna göre ortaya çıkan ilişkilere bakıldığında, araştırmanın hipotezlerini de destekler niteliktedir.

Yapısal Model ve Hipotez Testleri

Doğrulamalı faktör analizi ile faktör yapıları doğrulandıktan sonra, yapısal eşitlik modeli aracılığı ile yapısal model test edilmiştir. Yol modeli sosyokültürel ve ekonomik gelişimler ile sosyal, kültürel ve çevresel tahrifatların yer aldığı bağımsız değişkenler ile yerel halk memnuniyeti ve turizmi destekleme bağımlı değişkenleri olmak üzere yedi yapıdan oluşmaktadır.

Şekil 2. YEM Modeli Sonuçları

Tablo 6. Yapısal Modelin Uyum Değerleri

Değişkenler	X ² /df	AGFI	GFI	TLI	IFI	CFI	RMSEA
Yapısal Model	2,334	0,835	0,861	0,900	0,909	0,908	0,061
Uyum İndeksleri	X ² /df	AGFI	GFI	TLI	IFI	CFI	RMSEA
İyi	≤3	≥0,90	≥0,90	≥ 0,95	≥ 0,95	≥ 0,95	≤0,05
Kabul edilebilir	≤4-5	0,89-0,80	0,89-0,85	0,94-0,90	0,94-0,90	0,94-0,90	0,06-0,08

DFA’da olduğu gibi yapısal modelin test edilmesinde uyum indeks değerleri kullanılmıştır. Yapısal modelin uyum iyiliği değerlerine bakıldığında, bütün değerlerin kabul edilebilir ve iyi uyum değer aralıklarında yer aldıkları görülmekte ve yapısal model iyi bir model uyumu göstermektedir. Araştırma modeli kapsamında oluşturulan hipotezlerin değerlendirilmesinde ise standartlaştırılmış doğrudan etki katsayıları, R² ve p değerleri dikkate alınmıştır. Araştırma hipotezlerine ilişkin sonuçlar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Hipotez ve Aracılık Testi Sonuçları

Hipotezler	R ²	β	S.E.	P Değeri	Durum
H1: SK→YM		-0,002	0,118	0,980	Reddedildi
H2: EK→YM		0,331	0,128	0,001*	Kabul Edildi

H3: ST→YM		-0,129	0,062	0,181	Reddedildi
H4: KT→YM		0,112	0,072	0,260	Reddedildi
H5: ÇT→YM	0,154	-0,186	0,063	0,025**	Kabul Edildi
H6: SK→DS		0,208	0,111	0,029**	Kabul Edildi
H7: EK→DS		0,276	0,116	0,005*	Kabul Edildi
H8: ST→DS		-0,208	0,058	0,030**	Kabul Edildi
H9: KT→DS	0,238	0,090	0,067	0,355	Reddedildi
H10: ÇT→DS		-0,061	0,067	0,441	Reddedildi

*p < 0,01; **p < 0,05; ***p < 0,10

Hipotezlerin sonuçları ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde, önerilen on hipotezden beşinin anlamlı olduğu ve desteklendiği, kalan beş hipotezin ise anlamlı olmadığı ve desteklenmediği görülmüştür. Sosyokültürel gelişimin yerel halk memnuniyeti üzerinde anlamlı etkisi bulunamamış ($\beta = -0.002$; $p = 0.980$) ve böylelikle H1 reddedilmiştir. Ancak ekonomik gelişim ile yerel halk memnuniyeti arasında pozitif yönlü anlamlı etki belirlenmiş ($\beta = 0.331$; $p = 0.001$) ve H2 desteklenmiştir. Turizm kaynaklı meydana gelen sosyal ve kültürel tahrifatların yerel halk memnuniyeti üzerinde anlamlı etkileri belirlenememiş ($\beta = -0.129$; $p = 0.181$, $\beta = 0.112$; $p = 0.260$) ve H3 ile H4 hipotezleri reddedilmiştir. Çevresel tahrifatın ise yerel halk memnuniyeti üzerinde negatif yönlü anlamlı etkisi bulunmuş ($\beta = -0.186$; $p = 0.025$) ve böylelikle H5 desteklenmiştir. Yerel halkın turizmi destekleme tutumları ile ilgili olarak da anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Hem sosyokültürel gelişimin ($\beta = 0.208$; $p = 0.029$) hem de ekonomik gelişimin ($\beta = 0.276$; $p = 0.005$) turizmi destekleme tutumunu yordadıkları belirlenmiş ve böylelikle H6 ve H7 hipotezleri de desteklenmiştir. Tahrifatlar ile turizmi destekleme tutumu arasındaki ilişkiyi ortaya koyan sonuçlarla ilgili olarak ise, sosyal tahrifat turizmi destekleme tutumunu negatif yönde anlamlı etkilerken ($\beta = -0.208$; $p = 0.030$), kültürel tahrifat ve çevresel tahrifat ile turizmi destekleme tutumu arasında anlamlı ilişki ($\beta = 0.090$; $p = 0.355$, $\beta = -0.061$; $p = 0.441$) bulunamamıştır. Böylelikle H8 desteklenirken, H9 ve H10 ise reddedilmiştir. Değişkenler arası ilişkilere bakıldığında en fazla etki ekonomik gelişim ile yerel halk memnuniyeti arasında iken, en düşük etkisi ise çevresel tahrifat ile turizmi destekleme tutumu arasında gerçekleşmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, bölge sakinlerinin olumlu sosyokültürel ve ekonomik gelişmeler ile turizmin neden olduğu kültürel, sosyal ve çevresel tahrifatlara ilişkin algılarının turizme destekleri ve turizm faaliyetlerinden memnuniyetleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, bölge sakinlerinin ekonomik gelişme algıları memnuniyetleri üzerinde olumlu bir etkiye sahipken, çevresel tahrifat algıları olumsuz bir etkiye sahiptir. Ayrıca, yerel halkın turizmin sosyokültürel ve ekonomik gelişimi ile ilgili algıları turizm desteği üzerinde olumlu bir etkiye, sosyal tahrifatlara ilişkin algıları ise olumsuz bir etkiye sahiptir. Diğer taraftan, bölge sakinlerinin sosyokültürel gelişim algılarının memnuniyetlerini olumlu yönde etkilediği, sosyal ve kültürel tahrifat algılarının ise memnuniyetlerini olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir. Bu araştırmanın diğer sonuçları, bölge sakinlerinin çevresel ve kültürel tahrifat algısının destekleri üzerinde olumsuz bir etkisi olmadığını göstermektedir. Bu bulgular çerçevesinde araştırmanın bazı teorik ve pratik çıkarımları ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, araştırmanın bazı kavramsal ve metodolojik kısıtları bulunmakta ve bu kısıtlar bağlamında araştırmacılara çeşitli tavsiyelerde bulunmaktadır.

Araştırmanın bulgularının bölge sakinlerinin turizm algıları, memnuniyetleri ve destekleri ile ilgili literatüre katkı sağlayacağı söylenebilir. Son dönemde Trabzon'u ziyaret eden Orta Doğulu turist sayısında dikkat çekici bir artış yaşanmaktadır. Bu bağlamda bölge halkının Orta Doğulu ziyaretçilere yönelik algısı da merak konusu haline gelmiştir. Bu araştırmanın bulguları eksikliğin kapatılmasına yardımcı olmaktadır.

Turizm, başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere birçok ülkede en önemli ekonomik itici güçtür. Turizmin geliştirilmesi; ulusal, bölgesel ve yerel otoritelerin politika ve planlamalarındaki önemli gündem maddelerinden birisidir (Homsud ve Promsaard, 2015). Bununla birlikte, bölge sakinlerinin turizme verdikleri destek, turizm faaliyetlerinden duydukları memnuniyet ve turizmden elde ettikleri ekonomik faydalar arasında bir paralellik olduğu unutulmamalıdır. Bu çalışmada elde edilen bulgulara paralel olarak Homsud ve Promsaard (2015), Lin vd. (2017), Ngowi ve Jani (2018), Eslami vd. (2019) ve Uslu, Alagöz ve Güneş (2020) de bölge sakinlerinin turizmden kaynaklanan ekonomik kalkınma algılarının memnuniyetlerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmanın bulgularına benzer şekilde; Dyer vd. (2007), Styldis vd. (2014), Yu vd. (2018) ve Erkilic (2019) turizmden kaynaklanan ekonomik kalkınmanın bölge sakinlerinin algısını olumlu yönde etkilemesi durumunda turizmin destekleneceğini, aksi durumda ise karşı çıkılacağını

tespit etmiştir. Ayrıca, bölge sakinlerinin turizmin çevreye zarar verdiği algısı memnuniyetlerini azaltırken, çevreye zarar vermediği algısı memnuniyetlerini artırmaktadır. Benzer bir sonuç Ozturk vd.'nin (2015) çalışmalarında da elde edilmiştir. Çalışmanın bir diğer sonucu da artan çevresel tahrifatların yerel desteği azaltmadığıdır. Bazı Trabzon destinasyonlarında turizmin olumsuz çevresel etkileri ortaya çıktığından, turizmin neden olduğu çevresel tahrifatların bölge sakinlerinin turizm algısını olumsuz etkilemesi ve turizmden kaynaklı memnuniyetlerini azaltması beklenebilir. Ancak Trabzon halkı, turizmin neden olduğu çevresel tahrifatlardan memnun olmamasına rağmen, bölgeye sağladığı ekonomik katkı nedeniyle turizmi desteklemeye devam etmektedir. Sonuç olarak, çevresel tahrifatlardaki artışın bölge sakinlerinin turizme olan desteğini genel itibarıyla olumsuz yönde etkilemediği söylenebilir.

Araştırmanın sonuçlarına göre; bölge sakinleri turizmin sosyokültürel gelişmeyi teşvik ettiğine inanmaları durumunda turizmi desteklemekte, aksini düşünmeleri durumunda ise turizme karşı çıkmaktadırlar. Bu sonuç, konu üzerinde daha önce yapılmış araştırmaların sonuçlarıyla (Bazazo vd., 2017; Erkalıç, 2019; Styliadis vd., 2014; Yu vd., 2018) büyük ölçüde örtüşmektedir. Öte yandan araştırmada, bölge sakinlerinin turizmin toplumsal tahrifata yol açtığı algısının turizme olan desteklerini azaltacağı, aksi yönde bir algının olmamasının ise turizme olan desteklerini artıracağı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer araştırmacıların sonuçları da bu araştırmanın sonuçlarıyla büyük ölçüde örtüşmektedir (Nunkoo ve Gursoy, 2012; Yu vd., 2018). Bu bulgulara göre, Trabzon sakinlerinin sosyokültürel gelişmeye katkıda bulunuyorsa turizmi destekleyecekleri varsayılmaktadır. Bölge sakinlerinin toplumsal değerlerine ve geleneklerine uymayan turizm gelişimine karşı çıkmaları ve turizm gelişimini desteklememeleri olasıdır. Bir diğer bulgu ise, yerel halkın kültürel tahrifatlara ilişkin algısının destekleyici davranışları üzerinde bir etkisinin olmadığıdır. Trabzon'un genel turist kitlesinin Arap turistlerden oluşması ve Türklerin ve Arapların sahip olduğu ortak kültürel değerler (Düzgün ve Ödemiş, 2020), turizmin Trabzon halkı üzerindeki olası sosyokültürel tahrifatının sınırlı düzeyde kalmasını sağlamıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre, turizmle ilgili sosyokültürel gelişimin bölge sakinlerinin memnuniyeti üzerinde olumlu bir etkisi yoktur. Bu durum, turizmden kaynaklanan sosyokültürel gelişimin genele yansımamasından ve turizmden kaynaklanan sosyokültürel gelişimden yararlanamayanların turizmin etkilerini gözlemleyememesinden ve değerlendirememesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca turizmin sosyal ve kültürel açıdan yarattığı tahrifatların yerel halkın memnuniyeti üzerinde olumsuz bir etkisinin olmadığı ortaya konulmuştur. Trabzon'un turizm gelişiminin henüz erken dönemlerinde olduğu varsayımından hareketle (Doxey, 1975), turizmin ekonomik katkılarının bölge sakinlerinin memnuniyetinde ve turizmin desteklenmesinde çok daha önemli bir kriter olarak görülmesi beklenebilir. Doxey'e (1975) göre, zaman içinde turizmin sosyal ve kültürel tahrifatların ortaya çıkması ve yerel halkın turizmin olumsuz sosyal ve kültürel etkilerinden rahatsızlık duymaya başlaması mümkündür. Bu dönem aynı zamanda Butler'ın (1980) destinasyon yaşam döngüsünde ziyaretçi sayısının zirveye ulaştığı ve turizmin olumsuz etkilerinin önemli ölçüde arttığı durgunluk dönemi ile de ilişkilidir. Cesur ve Çeken (2021) Trabzon halkının turizm algılarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, halkın ekonomik boyuta ilişkin algısının sosyokültürel ve çevresel boyutlara ilişkin algısından daha olumlu olduğunu tespit etmiştir.

Gelişmiş destinasyonlara kıyasla turizm gelişiminin henüz erken dönemlerinde olan Trabzon'da, turizm algısının bölge sakinlerinin memnuniyeti ve desteği üzerindeki etkilerinin ölçülmesi tüm paydaşlar için önemlidir. Araştırma sonuçlarına göre ekonomik iyileşme, bölge sakinlerinin memnuniyetini etkileyen unsurlardan biridir. Bu doğrultuda, Trabzon turizm yatırımcılarının ve destinasyon yöneticilerinin turizmin ekonomik değerini artırmak için daha fazla altyapı ve üstyapı yatırımı yapmaları önerilmektedir. Diğer taraftan, turizmin yol açtığı çevresel tahrifatlar bölge sakinlerinin memnuniyetini olumsuz etkilemektedir. Türkiye'de korunan alanlar ve yaylalar gibi doğal alanların yoğun olarak bulunduğu Trabzon'da, çevresel tahrifatlardan duyulan memnuniyetsizliğe rağmen halk turizmi desteklemeye devam etmektedir. Trabzon'da turizmden kaynaklanan çevresel tahrifatın azaltılabilmesi için, özellikle Trabzon yerel halkına ve Trabzon'u ziyaret eden kişilere doğa koruma bilinci kazandırmak amacıyla doğa koruma eğitimleri ve çevre farkındalığı kampanyaları düzenlenebilir. Ayrıca, yerel paydaşlarla iş birliği içinde, sürdürülebilir turizm rehberliğinde doğal alanları da dikkate alan orta ve uzun vadeli bir sürdürülebilir turizm planı geliştirilmesi önerilmektedir. Bölge sakinleri turizm sisteminin doğrudan yararlanıcıları olarak kabul edildiğinde, kültürel ve çevresel koruma desteklendiğinde ve toplumun tüm kesimleri entegre edildiğinde, turizm sektörü o bölge için önemli bir kalkınma aracı olabilir (Almeida-Garcia vd., 2016). Bu bağlamda Güneş, Alagöz ve Uslu (2020), turizmin olumsuz etkilerini azaltabilmek için tüm paydaşların ortak bir çaba içerisinde olması ve eşgüdümlü bir şekilde hareket etmesi gerektiğini savunmaktadır. Diğer yandan bölge sakinleri turizmin ekonomik ve sosyokültürel kalkınmayı artırdığına ikna olması durumunda, turizmin gelişimini daha fazla desteklemektedir. Özellikle Doğu Karadeniz Bölgesi gibi tarımsal ve endüstriyel kalkınma açısından diğer bölgelere kıyasla önemli

dezavantajlara sahip bölgelerde turizm, bölge sakinleri tarafından güçlü bir şekilde desteklenmektedir. Ancak turizmin kriz dönemlerindeki kırılganlığı göz önüne alındığında, politika yapıcıların sektörler arasında dengeli kalkınmayı sağlayacak politikalar uygulaması gerekebilir.

Son olarak, turizm kaynaklı sosyal tahrifatlardaki artış, bölge sakinleri tarafından ciddi bir sorun olarak görülmektedir. Yerel halk, turizmin sosyal tahrifatlara neden olduğunu düşünmeleri durumunda turizmin gelişmesini desteklemeyeceklerdir. Turizmin Trabzon'daki sosyokültürel etkisinin artık nispeten sınırlı olduğu düşünülmektedir. Ancak 1990'larda Trabzon'da seks turizminin bir sonucu olarak fuhuş, kumar ve aile parçalanması yaşanmıştır (Kurt, 2021). Sosyal konular göz önünde bulundurulduğunda, turizmin sosyokültürel etkileri üzerine araştırmalar yapmak ve politikalar uygulamakta fayda vardır. Turizmin yanı sıra ev sahibi toplumlarda kültürel yaşam tarzlarında değişimler, gençlerin davranışları üzerinde olumsuz etkiler (Kalem ve Deniz, 2018), geleneklerin yok olması, tutum ve görüşlerde tahrifatlar gözlemlenmektedir (Civelek, 2010). Kültürel tahrifatlar, turizmin gelenek, örf ve adetlere verdiği zarar, aile ilişkilerinin bozulması, manevi ilişkilerde yaşanan sorunlar gibi faktörlerle tanımlanmaktadır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, Trabzon'daki kültürel tahrifat algısı hem bölge sakinlerinin memnuniyeti hem de turizm desteğine yönelik tutumları üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir. Bunun temel nedeni, kültürel tahrifatların etkilerinin orta ve uzun vadede görülebilecek olmasıdır.

Araştırmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bunlardan ilki, araştırmada kolayda örnekleme yönteminin kullanılmış olmasıdır. Zaman ve maliyet kısıtları nedeniyle bu yöntem seçilmiş olsa da, örneklem rastgele seçilmediği için sonuçların genelleştirilmesi zordur. Sonuç olarak, gelecekteki araştırmacılara araştırma sonuçlarını genelleştirmek için farklı örnekleme yöntemleri kullanmaları tavsiye edilebilir. Araştırmanın bir diğer kısıtlılığı ise sadece Trabzon'da gerçekleştirilmiş olması ve örneklem olarak sadece yerleşik nüfustan verilerin elde edilmiş olmasıdır. Daha güvenilir sonuçlar elde etmek ve güvenilirliği artırmak için gelişmiş ve gelişmekte olan turizm destinasyonlarını karşılaştıran çalışmalar yapılabilir. Bölge sakinlerinin turizme yönelik algı ve tutumlarının arka planında yer alan etkenleri ortaya çıkarabilmek için nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı vaka çalışmalarını içeren karma araştırmalara (Sharpley, 2014) ihtiyaç vardır. Bununla beraber, destinasyonlarda yerel halkın turizm algısını değerlendirmeye yönelik yapılan araştırmaların periyodik olarak tekrarlanarak, yerel halkın turizm algısında değişimin olup olmadığı düzenli olarak değerlendirilmelidir. Böylece, destinasyonlarda turizmin sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel etkilerinin gelecekte daha da yoğunlaşabileceği varsayımından hareketle, yerel halkın söz konusu etkilere yönelik tepkilerinin ne yönde olduğunun gözlemlenmesi mümkün olacaktır. Yerel halkın turizme yönelik algılarının giderek olumsuz bir yöne doğru evrilmesi, turizme desteklerini giderek azaltabilir ve hatta ortadan kaldırabilir. Bu durum, turizmin başarısı ve sürdürülebilirliği açısından ciddi bir tehdit oluşturabilir. Bu doğrultuda, destinasyonlarda konuyla ilgili periyodik araştırmalar gerçekleştirilerek, kamu kurum ve kuruluşlarının turizmin geleceğine yönelik kararlar alırken ve turizm politikası ve planlaması yaparken yararlanabilecekleri güvenilir bilimsel kaynaklar oluşturulabilir.

Kaynakça

- Abdollahzadeh, G. and Sharifzadeh, A. (2014). Rural residents' perceptions toward tourism development: A study from Iran. *International Journal of Tourism Research*, 16, 126-136. <https://doi.org/10.1002/jtr.1906>
- Acuner, E., Küçük, K., Keskin, C. ve Ergin, E. (2021). Yerel halkın turizme ilişkin tutumlarına yönelik bir araştırma: Huser yaylası örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 266-283. <https://doi.org/10.36362/gumus.836414>
- Alagöz, G., Güneş, E., Uslu, A. ve Taş, M. (2023). Turizmin etkilerinin turizmin gelişimine destek üzerindeki etkisi: Yerel halkın yaşam kalitesinin aracı rolü. *Business and Management Studies: An International Journal*, 11(1), 270-291. <https://doi.org/10.15295/bmij.v11i1.2209>
- Almeida-Garcia, F., Pelaez-Fernandez, M. A., Balbuena-Vazquez, A. and Cortés-Macias, R. (2016). Residents' perceptions of tourism development in Benalmádena (Spain). *Tourism Management*, 54, 259-274. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2015.11.007>
- Alrwajfah, M. M., Almeida-García, F. and Cortés-Macias, R. (2019). Residents' perceptions and satisfaction toward tourism development: A case study of Petra Region, Jordan. *Sustainability*, 11(7), 3-19. <https://doi.org/10.3390/su11071907>

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Andereck, K. L., Valentine, K. M., Knopf, R. C. and Vogt, C. A. (2005). Residents' perceptions of community tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, 32(4), 1056-1076. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2005.03.001>
- Anderson, J. C. and Gerbing, D. W. (1984). The effect of sampling error on convergence, improper solutions, and goodness-of-fit indices for maximum likelihood confirmatory factor analysis. *Psychometrika*, 49(2), 155-173. <https://doi.org/10.1007/BF02294170>
- Ap, J. (1992). Residents' perceptions on tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, 19, 665-690. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(92\)90060-3](https://doi.org/10.1016/0160-7383(92)90060-3)
- Assante, L. M., Wen, H. I., Lottig, K. and Hotels, S. (2012). An empirical assessment of residents' attitudes for sustainable tourism development: A case study of O 'ahu, Hawai 'i. *Journal of Sustainability and Green Business*, 1(1), 1-27. https://www.researchgate.net/profile/Ivan-Wen-2/publication/265060537_An_empirical_assessment_of_residents'_attitudes_for_sustainable_tourism_development_a_case_study_of_O'ahu_Hawai'i/links/546c3d3c0cf20dedafd540f9/An-empirical-assessment-of-residents-attitudes-for-sustainable-tourism-development-a-case-study-of-Oahu-Hawaii.pdf
- Barrett, P. (2007). Structural equation modelling: Adjudging model fit. *Personality and Individual Differences*, 42(5), 815-824. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.09.018>
- Bazazo, I., Elyas, T., Johor, M. S. A., Atmen, S. F. and Alzwideh, A. (2017). Understanding residents' support for tourism development: The case of Aqaba city in Jordan. *Journal of Management and Strategy*, 8(3), 80-96. <https://doi.org/10.5430/jms.v8n3p80>
- Bimonte, S. and Punzo, L. F. (2016). Tourist development and host–guest interaction: An economic exchange theory. *Annals of Tourism Research*, 58, 128-139. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2016.03.004>
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research*. New York: Guilford Publications.
- Butler, R. W. (1980). The concept of a tourist area cycle of evolution: Implications for management of resources. *Canadian Geographer*, 24(1), 5-12. <https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.21832/9781845410278-007/pdf?licenseType=restricted>
- Cesur, E. and Çeken, H. (2021). Trabzon yerel halkının turizm algısında turist profilinin rolü: Arap turist profili. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(46-1), 1313-1331. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.1022381>
- Chiutsi, S. and Saarinen, J. (2017). Local participation in transfrontier tourism: Case of Sengwe community in great Limpopo transfrontier conservation area, Zimbabwe. *Development Southern Africa*, 34(3), 260-275. <https://doi.org/10.1080/0376835X.2016.1259987>
- Chow, A. S. Y., Liu, S. and Cheung, L. T. O. (2019). Importance of residents' satisfaction for supporting future tourism development in rural areas of Hong Kong. *Asian Geographer*, 36(2), 185-199. <https://doi.org/10.1080/10225706.2019.1634110>
- Civelek, A. (2010). Turizmin sosyal yapıya ve sosyal değişmeye etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 13(1-2), 331-350. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/116743>
- Deery, M., Jago, L. and Fredline, L. (2012). Rethinking social impacts of tourism research: A new research agenda. *Tourism Management*, 33(1), 64-73. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2011.01.026>
- Doxey, G. V. (1975). A causation theory of visitor resident irritants: Methodology and research inferences, Paper Presented at the Travel and Tourism Research Association Sixth Annual Conference Proceedings, San Diego.
- Düzgün, E. ve Ödemiş, M. (2020). Arap turistlerin Doğu Karadeniz Bölgesi'ne ekonomik katkılarını belirlemeye yönelik bir araştırma. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 109-123. <https://doi.org/10.21547/jss.617614>

- Dyer, P., Gursoy, D., Sharma, B. and Carter, J. (2007). Structural modeling of resident perceptions of tourism and associated development on the Sunshine Coast, Australia. *Tourism Management*, 28, 409-422. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2006.04.002>
- Ekici, R. ve Çizel, B. (2014). Yerel halkın turizm gelişimi desteğine ilişkin tutumlarının destinasyonların gelişme düzeylerine göre farklılıkları. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 11(3), 73-87. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/117641>
- Erkılıç, E. (2019). Yerel halkın turizm algısı ve turizmin gelişimine yönelik tutumları: Rize Örneği. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 3(1), 66-82. <https://doi.org/10.30625/ijctr.550650>
- Eslami, S., Khalifah, Z., Merdani, A., Streimikiene, D. and Han, H. (2019). Community attachment, tourism impacts, quality of life and residents' support for sustainable tourism development. *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 36(9), 1061-1079. <https://doi.org/10.1080/10548408.2019.1689224>
- Fornell, C. and Larcker, D. F. (1981). Structural equation models with unobservable variables and measurement error: Algebra and statistics. *Journal of Marketing Research*, 18(3), 382-388. <https://doi.org/10.1177/002224378101800313>
- Gannon, M., Rasoolimanesh, S. M. and Taheri, B. (2021). Assessing the mediating role of residents' perceptions toward tourism development. *Journal of Travel Research*, 60(1), 149-171. <https://doi.org/10.1177/0047287519890926>
- Gómez, L. A. E. (2019). Residents' opinions and perceptions of tourism development in the historic city of Toledo, Spain. *Sustainability*, 11, 3854. <https://doi.org/10.3390/su11143854>
- Guo, Y., Kim, S. and Chen, Y. (2014). Shanghai residents' perceptions of tourism impacts and quality of life. *Journal of China Tourism Research*, 10(2), 142-164. <https://doi.org/10.1080/19388160.2013.849639>
- Gursoy, D., Chi, C. G. and Dyer, P. (2009). Locals' attitudes toward mass and alternative tourism: The case of Sunshine Coast, Australia. *Journal of Travel Research*, 49(3), 381-394. <https://doi.org/10.1177/0047287509346853>
- Gursoy, D., Jurowski, C. and Uysal, M. (2002). Resident attitudes: A structural modeling approach. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 79-105. [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(01\)00028-7](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(01)00028-7)
- Gursoy, D., Ouyang, Z., Nunkoo, R. and Wei, W. (2019). Residents' impact perceptions of and attitudes towards tourism development: A meta-analysis. *Journal of Hospitality Marketing and Management*, 28(3), 306-333. <https://doi.org/10.1080/19368623.2018.1516589>
- Gündüz, S. (2018). Yerel halkın turizm algısını belirlemeye yönelik alternatif bir ölçek geliştirme: Karataş destinasyonu örneği. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 13(52), 343-357. <https://doi.org/10.19168/jyasar.426222>
- Güneş, E., Alagöz, G. ve Uslu, A. (2020). Yerel halkın sürdürülebilir turizme yönelik tutumu: Fethiye örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 201-215. <https://doi.org/10.37847/tdtad.804408>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. and Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. and Sarstedt, M. (2013). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)*. California: Sage Publication.
- Hateftabar, F. and Chapuis, J. M. (2020). How resident perception of economic crisis influences their perception of tourism. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 43, 157-168. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2020.02.009>
- Homsud, N. and Promsaad, S. (2015). *The effects of residents' image and perceived tourism impact to residence satisfaction and support: A case study of Hua-hin Parachubkirikhan*. Paper Presented at the 2015 WEI International Academic Conference, Vienna, Austria.

- Hu, F., Kong, W., Innes, J. L., Wu, W., Sunderland, T. and Wang, G. (2022). Residents' perceptions toward tourism development: A case study form Grand Canon National Park, USA. *Sustainability*, 14, 13128. <https://doi.org/10.3390/su142013128>
- Kalem, M. Y. ve Deniz, F. Ö. (2018). Turizmin yerel halkın sosyo-kültürel yapısına etkisi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 79-91. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/529208>
- Kim, K., Uysal, M. and Sirgy, M. J. (2013). How does tourism in a community impact the quality of life of community residents?. *Tourism Management*, 36, 527-540. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.09.005>
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling: Methodology in the social sciences*. New York: Guilford Press.
- Ko, D. W. and Stewart, W. P. (2002). A structural equation model of residents' attitudes for tourism development. *Tourism Management*, 23, 521-530. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(02\)00006-7](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(02)00006-7)
- Kurt, A. (2021). Bavula sığmayan hayatlar: Göçmen kadın anlatılarında Trabzon'da mekânlar, patikalar ve mücadeleler. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 15(31), 257-296. <https://doi.org/10.18220/kid.1017431>
- Kuvan, Y. and Akan, P. (2005). Residents' attitudes toward general and forest-related impacts of tourism: The case of Belek, Antalya. *Tourism Management*, 26(5), 691-706. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2004.02.019>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2022). *Sınır istatistikleri*. Erişim tarihi: 30.01.2023, <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-249702/sinir-istatistikleri.html>.
- Látková, P. and Vogt, C. A. (2012). Residents' attitudes toward existing and future tourism development in rural communities. *Journal of Travel Research*, 51(1), 50-67. <https://doi.org/10.1177/0047287510394193>
- Lee, T. H. (2013). Influence analysis of community resident support for sustainable tourism development. *Tourism Management*, 34, 37-46. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.03.007>
- Lin, Z., Chen, Y. and Filieri, R. (2017). Resident-tourist value co-creation: The role of residents' perceived tourism impacts and life satisfaction. *Tourism Management*, 61, 436-442. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.02.013>
- Long, P. H. and K. Kayat (2011). Residents' perceptions of tourism impact and their support for tourism development: The case study of Cuc Phuong National Park, Ninh Binh province, Vietnam. *European Journal of Tourism Research*, 4(2), 123-146. <https://www.ejtr.vumk.eu/index.php/about/article/view/70>
- MacKenzie, N. and Gannon, M. J. (2019). Exploring the antecedents of sustainable tourism development. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 31(6), 2411-2427. <https://doi.org/10.1108/IJCHM-05-2018-0384>
- McCool, S. F. and Martin, S. R. (1994). Community attachment and attitudes toward tourism development. *Journal of Travel Research*, 32(3), 29-34. <https://doi.org/10.1177/004728759403200305>
- McGehee, N. G. and Andereck, K. L. (2004). Factors predicting rural residents' support of tourism. *Journal of Travel Research*, 43(2), 131-140. <https://doi.org/10.1177/0047287504268234>
- Min, Z., Xiaoli, P. and Bihu, W. (2012). *Research on residents' perceptions on tourism impacts and attitudes: A case study of Pingyao ancient city*. Paper Presented at the 6th Conference of the International Forum on Urbanism (IFoU): TOURBANISM, Barcelona.
- Ngowi, R. E. and Jani, D. (2018). Residents' perception of tourism and their satisfaction: Evidence from Mount Kilimanjaro, Tanzania. *Development Southern Africa*, 35(6), 731-742. <https://doi.org/10.1080/0376835X.2018.1442712>
- Nicholas, L. N., Thapa, B. and Ko, Y. J. (2009). Residents' perspectives of a world heritage site. *Annals of Tourism Research*, 36(3), 390-412. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2009.03.005>
- Nunkoo, R. and Gursoy, D. (2012). Residents' support for tourism: An identity perspective. *Annals of Tourism Research*, 39(1), 243-268. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2011.05.006>

- Nunkoo, R. and Ramkissoon, H. (2011). Residents' satisfaction with community attributes and support for tourism. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 35(2), 171-190. <https://doi.org/10.1177/1096348010384600>
- Nunnally, J. C. (1978). An overview of psychological measurement. In B. B. Wolman (Ed.). *Clinical diagnosis of mental disorders: A handbook* (pp. 97–146). Springer US. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-2490-4_4
- Obradović, S., Tešin, A., Božović, T. and Milošević, D. (2021). Residents' perceptions of and satisfaction with tourism development: A case study of the Uvac Special Nature Reserve, Serbia. *Tourism and Hospitality Research*, 21(1), 31-43. <https://doi.org/10.1177/1467358420946789>
- Ozturk, A. B., Özer, O. and Çalışkan, U. (2015). The relationship between local residents' perceptions of tourism and their happiness: A case of Kusadasi, Turkey. *Tourism Review*, 70(3), 232-242. <https://doi.org/10.1108/TR-09-2014-0053>
- Perdue, R. R., Long, P. T. and Allen, L. R. (1990). Resident support for tourism development. *Annals of Tourism Research*, 17(4), 586–599. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(90\)90029-Q](https://doi.org/10.1016/0160-7383(90)90029-Q)
- Pham, K., Andereck, K. and Vogt, C. (2019). Local residents' perceptions about tourism development. *Travel and Tourism Research Association: Advancing Tourism Research Globally*, 74, 1-12. <https://hdl.handle.net/20.500.14394/49138>
- Rasoolimanesh, S. M. and Jaafar, M. (2016). Residents' perception toward tourism development: A pre-development perspective. *Journal of Place Management and Development*, 9(1), 91-104. DOI <https://doi.org/10.1108/JPMD-10-2015-0045>
- Rasoolimanesh, S. M. and Seyfi, S. (2021). Residents' perceptions and attitudes towards tourism development: A perspective article. *Tourism Review*, 76(1), 51-57. <https://doi.org/10.1108/TR-11-2019-0461>
- Rasoolimanesh, S. M., Ali, F. and Jaafar, M. (2018). Modeling residents' perceptions of tourism development: Linear versus non-linear models. *Journal of Destination Marketing and Management*, 10(2018), 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2018.05.007>
- Rasoolimanesh, S. M., Jaafar, M., Kock, N. and Ramayah, T. (2015). A revised framework of social exchange theory to investigate the factors influencing residents' perceptions. *Tourism Management*, 16, 335-345.
- Sharma, B., Dyer, P., Carter, J. and Gursoy, D. (2008). Exploring residents' perceptions of the social impacts of tourism on the Sunshine Coast, Australia. *International Journal of Hospitality and Tourism Administration*, 9(3), 288-311. <https://doi.org/10.1080/15256480802096092>
- Sharpley, R. (2014). Host perceptions of tourism: A review of the research. *Tourism Management*, 42(2014), 37-49. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2013.10.007>
- Shepherd, R. (2002). Commodification, culture and tourism. *Tourist Studies*, 2(2), 183-201. <https://doi.org/10.1177/146879702761936653>
- Styliadis, D. (2016). The role of place image dimensions in residents' support for tourism development. *International Journal of Tourism Research*, 18, 129-139. <https://doi.org/10.1002/jtr.2039>
- Styliadis, D., Biran, A., Sit, J. and Szivas, E. M. (2014). Residents' support for tourism development: The role of residents' place image and perceived tourism impacts. *Tourism Management*, 45, 260-274. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2014.05.006>
- Su, L., Huang, S. S. and Huang, S. (2018). Effects of destination social responsibility and tourism impacts on residents support for tourism and perceived quality of life. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 42(7), 1039-1057. <https://doi.org/10.1177/1096348016671395>
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74. <https://psycnet.apa.org/record/2006-04302-005>
- Şorcaru, I. A., Capatina, A., Muntean, M. C., Manea, L. D. and Soare, I. (2022). Residents' perceptions towards tourism development-The case of Galati-Brăila conurbation, Romania. *Sustainability*, 14, 7962. <https://doi.org/10.3390/su14137962>
- Tabachnick, B. G. and Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson Education Limited.

- Uslu, A., Alagöz, G. and Güneş, E. (2020). Socio-cultural, economic, and environmental effects of tourism from the point of view of the local community. *Journal of Tourism and Services*, 11(21), 1-21. <https://doi.org/10.29036/jots.v11i21.147>
- Vodeb, K., Fabjan, D. and Nižić, M. K. (2021). Residents' perceptions of tourism impacts and support for tourism development. *Tourism and Hospitality Management*, 27(1), 143-166. <https://doi.org/10.20867/thm.27.1.10>
- Williams, J. and Lawson, R. (2001). Community issues and resident opinions of tourism. *Annals of Tourism Research*, 28(2), 269-290. [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(00\)00030-X](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(00)00030-X)
- Wong, A. K. F., Wu, H. and Kim, S. S. (2022). Residents' perceptions of tourism influence and intention to support tourism development: Application of the theory of planned behavior. *Journal of China Tourism Research*, 18(4), 710-734. <https://doi.org/10.1080/19388160.2021.1964668>
- Yoon, Y., Gursoy, D. and Chen, J. S. (2001). Validating a tourism development theory with structural equation modeling. *Tourism Management*, 22, 363-372. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(00\)00062-5](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(00)00062-5)
- Yu, C. P., Cole, S. T. and Chancellor, C. (2018). Resident support for tourism development in rural Midwestern (USA) communities: Perceived tourism impacts and community quality of life perspective. *Sustainability*, 10, 802. <https://doi.org/10.3390/su10030802>
- Zhang, M., Xiaoli, P. and Bihu, W. (2012). Research on residents' perceptions on tourism impacts and attitudes: A case study of Pingyao Ancient City. Paper Presented at the 6th Conference of the International Forum on Urbanism (IFoU): TOURBANISM, Barcelona, 25-27 gener (pp. 1-10). International Forum on Urbanism.